

Pirmas skyrius

Okonkvas buvo gerai žinomas visuose devyniuose kaimuose ir net už jų ribų. Jis išgarsėjo dėl rimtų asmeninių pranašumų. Dar būdamas aštuoniolikos metų jis iškovojo visam savo kaimui pagarbą, nugalėjęs Amalinzę Katiną. Amalinzė buvo garsus imtynininkas, kurio visoje apygardoje, nuo Umuofijos ligi Mbaino, niekas negalėjo įveikti per ištisus septynerius metus. Jį praminė Katinu, nes jis niekad nebuvo palietęs nugara žemės. Ir štai tokį žmogų Okonkvas paguldė ant abiejų menčių. Ir tai padarė aršioje dvikovoje, kone pačioje aršiausioje – senių nuomone – po to, kai jų kaimo įkūrėjas septynias dienas ir septynias naktis grūmėsi su Laukinių brūzgynų dvasia.

Dundėjo būgnai, dainavo fleitos, žiūrovai stebėjo juos, užgniaužę kvapą. Amalinzė buvo prityręs ir sumanus imtynininkas, o Okonkvas buvo mitrus kaip žuvis. Ant rankų, ant nugarų, ant šonų jiems išsipūtė kiekviena gysla, kiekvienas raumuo, atrodė, kad tuoj tuoj jie trūks iš įtampos. Ir pagaliau Okonkvas įveikė Katiną.

Tai atsitiko seniai, prieš kokius dvidešimt metų, o gal ir dar anksčiau. Nuo to laiko Okonkvo šlovė didėjo ir plito kaip miško gaisras, harmatano vėjo pūkštomas.

Okonkvas buvo aukšto ūgio ir milžiniško sudėjimo, o dėl tankių antakių ir plačios nosies jo veidas atrodė rūstus. Jis kvėpuodavo labai garsiai, ir žmonės kalbėjo, kad, kai jis miega, jo žmonos ir vaikai savo trobelėse tą kvėpavimą girdi. Vaikščiodavo jis kaip ant spyruoklių, vos liesdamas kulnais žemę, tarytum ketindamas ką pulti. Beje, dažnai taip ir atsitikdavo. Okonkvas truputį mikčiojo ir, kai supykęs negalėdavo ištarti reikalingo žodžio, leisdavo į darbą kumščius. Žmonės, kuriems nesiseka, jį erzindavo ir siutindavo. Erzindavo jį ir jo tikras tėvas.

Unoka, taip vadinosi jo tėvas, numirė prieš dešimtį metų. Tai buvo tinginys ir nerūpestingas žmogus, kuris niekad negalvodavo apie rytojų. Vos tik gaudavo kur pinigų, – o tai atsitikdavo retai, – tučtuojau nusipirkdavo kelis ąsočius palmių vyno, susikviesdavo kaimynus ir suruošdavo linksmą puotą. Jis dažnai sakydavo, jog, žiūrėdamas į numirėlio burną, visados manęs, kad kvaila sočiai nevalgyti, kol esi gyvas. Žinoma, jis buvo skolingas visiems kaimynams: vieniems po keletą kaurių kriauklių, o kitiems ir didesnes sumas.

Unoka buvo aukšto ūgio, bet labai liesas ir pakumpęs. Jis atrodė suvargęs ir liūdnas – linksmas būdavo tik tada, kai gerdavo vyną ar grodavo fleita. Unoka puikiai grojo fleita, ir laimingiausias laikas jam būdavo tie du ar trys mėnesiai po derliaus nuėmimo, kai kaimo muzikantai nuo sienų nusikabina savo instrumentus, kabančius paprastai virš židinio. Jie susirinkdavo draugėn ir grodavo, o Unokos veidas tada spindėdavo ramia palaima. Kartais Unoką su jo orkestru ir šokėjais pasikviesdavo kiti kaimai, kad jis pas juos pagyventų ir išmokytų gyventojus savo melodijų. Jie tenai išbūdavo trejetą

ketvertą prekymečių, muzika linksmindami žmones ir patys smagiai puotaudami. Unoka mėgo geras vaišes ir gerą draugiją. Mėgo ir tą puikųjį metą, kai praeina lietūs ir kiekvieną rytą pateka saulė su visu akinamu grožiu. Paprastai tuo metu kaitra sumažėja, nes iš šiaurės pučia vėsūs ir sausas vėjas – harmatanas. Pasitaiko metų, kai harmatanas pučia itin smarkiai; tirštos miglos tada apgaubia žemę, o seniai ir vaikai susirenka prie ugniakurų pasišildyti. Unoka mėgo šį metų laiką, džiaugdavosi pirmaisiais pesliais, kurie sugrįždavo sausam sezonui prasidėjus, ir gėrėdavosi vaikais, sutikdavusiais juos sveikinimo dainomis. Jis prisimindavo savo vaikystę, kai ilgai bastydavosi aplink kaimą, žvalgydamasis, ar mėlyname danguje nepasirodys iš lėto skrendantis peslys. Išvydęs paukštį, berniukas imdavo garsiai dainuoti, visa širdimi sveikindamas grįžusį iš tolimos ir ilgos kelionės peslį ir klausdamas, kokių lauktuvių jis parnešęs į namus.

Taip buvo prieš daug metų, kai Unoka buvo dar berniukas. O užaugusiam Unokai nesisekė. Jis buvo neturtingas, ir jo žmona bei vaikai dažnai neturėdavo ko valgyti. Žmonės iš jo juokdavosi, laikydavo dykūnu ir prisiekdavo daugiau nieko jam neskolinti, nes jisai niekad skolų negrąžindavo. Bet jau toks buvo žmogus Unoka, kad visada sugebėdavo dar kur nors pasiskolinti, ir jo skolos vis didėjo.

Kartą į jo trobelę atėjo kaimynas Okojė. Unoka pusiau gulom drybsojo ant savo molinio gulto ir grojo fleita. Jis tuojau pakilo svečio sutikti ir paspaudė jam ranką. Okojė pasitiesė ožkos kailį, kurį buvo atsinešęs po pažastimi, ir atsisėdo ant jo. Unoka nuėjo į galinį kambarį ir greitai sugrįžo, nešinas apvalia lentute, ant kurios buvo kolos riešutas, žiupsnelis krokodilo pipirų ir gabalėlis kreidos.

– Štai kolos riešutas, – tarė jis sėsdamasis ir padavė lentelę svečiui.

– Dėkui. Kas atneša kolos riešutą, atneša gyvenimą. Bet aš manau, kad tu turi jį pramušti, – atsakė Okojė, grąžindamas lentelę Unokai.

– Ne, tai turi padaryti tu.

Taip jiedu kurį laiką ginčijosi, kol pagaliau Unoka pats ėmėsi garbingos pareigos pramušti riešutą. Tuo metu Okojė gabalėliu kreidos nubrėžė asloje keletą linijų, o paskui išsikreidavo kojos nykštį.¹

Pramušęs riešutą, Unoka pasimeldė senoliams, prašydamas, kad jie suteiktų ilgą gyvenimą, sveikatos ir saugotų nuo priešų. Suvalgius riešutą, prasidėjo pokalbis. Juodu apie daug ką kalbėjosi: apie liūtis, užliejusias jamsų² laukus, apie artimiausią senolių šventę, apie būsimą karą su Mbaino kaimu. Kai tik kas imdavo kalbėti apie karą, Unoka visada jausdavosi nelaimingas. Tiesą sakant, jis buvo ne iš drąsiųjų ir negalėdavo žiūrėti į kraują. Todėl pasistengė pakeisti temą ir ėmė šnekėti apie muziką. Dabar jo veidas persimainė. Jo ausyse tuoj pat suskambo audriną kraują sudėtingi ekve³ ir udu⁴, ir ogene⁵ ritmai, ir jis girdėjo, kaip į bendrą chorą darniai jungiasi jo paties fleita, pabrėždama melodijos grožį ir suteikdama jai truputį graudingo atspalvio. Klausydamas viso orkestro, galėjai pamanyti, kad muzikantai groja kokią labai žvalią ir linksmą melodiją, bet, vos išsiskirdavo fleitos balsas, čia kylantis, čia krintantis,

subyrantis į atskiras gaidėles, tuoj išgirdavai jame skambantį ilgesį ir skausmą.

Okojė taip pat buvo muzikantas. Jis grojo ogene. Bet gyvenime jam sekėsi, – ne taip kaip Unokai. Jis turėjo klėtį, pilną jamsų, ir tris žmonas. O dabar rengėsi dar gauti Idemili⁶ titulą, trečią pagal reikšmę savo krašte. Šios apeigos kainavo labai brangiai, ir Okojė norom nenorom turėjo sukaupti visus savo išteklius. Šiuo reikalu jis, po teisybei, ir atėjo pas Unoką. Okojė atsikosėjo ir pradėjo:

– Dėkui už kolos riešutą. Turbūt girdėjai, kad netrukus aš žadu gauti titulą.

Ligi šiol Okojė kalbėjo paprastai, o dabar griebėsi patarlių ir pridūrė dar kelis sakinius. Ibų gentyje pokalbio menas buvo labai vertinamas, o patarlės buvo lyg ir uždaras prie žodžių. Okojė puikiai mokėjo varinėti šnekas, jis ilgai suko aplink, o paskui staiga smogė tiesiai į taikinį. Žodžiu, jisai paprašė Unoką grąžinti jam tuos du šimtus kaurių, kuriuos šis buvo pasiskolinęs daugiau kaip prieš dvejus metus. Vos tik Unoka suprato, kur suka bičiulis, tuoj ėmė kvatoti. Juokėsi jis ilgai ir garsiai, ir jo balsas skambėjo tyrai kaip ogene, o akyse pasirodė ašaros. Okojė iš nuostabos neteko žado. Pagaliau, dusdamas iš juoko, Unoka įstengė jam atsakyti.

– Pažvelk antai tenai, – tarė jis, ranka rodydamas į tolimiausiąją trobelės sieną, taip nutrintą raudonu moliu, jog net blizgėjo. – Ar matai tuos brūkšnelius?

Okojė pamatė eiles trumpų statmenų brūkšnelių, įbrėžtų kreida. Eilių buvo penketas, o pačioje trumpiausioje – ne mažiau kaip dešimt brūkšnelių. Kad dramatismas būtų didesnis, Unoka nutilo, paėmė tabako žiupsnelį, pašniaukstė, garsiai nusičiaudėjo ir tik tada kalbėjo toliau:

– Kiekviena eilė rodo mano skolą kam nors, o kiekvienas brūkšnelis reiškia ne ką kitą kaip šimtą kaurių. Štai žvilgtelėk – vienam žmogui aš skolingas tūkstantį kaurių. Tačiau jis neateina anksti rytą manęs žadinti. Aš tau skolą grąžinsiu, bet tik ne šiandien. Seni žmonės sako, jog saulė pirmiausia nušviečia tuos, kurie stovi išsitiesę visu ūgiu, o tik paskui tuos, kurie klūpo. Taip padarysiu ir aš: pirmiausia grąžinsiu didžiąsias skolas.

Ir jisai paėmė dar vieną žiupsnį tabako, nutaisęs tokią miną, tarytum tą stambiają skolą jau būtų sumokėjęs.

Okojei nieko daugiau nebeliko, kaip tik susivynioti ožkos kailį ir pasišalinti.

Unoka taip ir mirė, negavęs jokio titulo ir paskendęs skolose. Ir visiškai nenuostabu, kad jo sūnus Okonkvas gėdijosi savo tėvo. Laimė, ibų gentyje žmogus vertinamas pagal savuosius, o ne pagal tėvo nuopelnus.

Okonkvas buvo sutvertas dideliems žygiams. Jis buvo dar jaunas, bet jau garsėjo visuose devyniuose kaimuose kaip stipriausias imtynininkas. Jis tapo turtingu šeimininku, dvi jo klėtys lūžo nuo jamsų. Ir neseniai Okonkvas vedė trečią žmoną. Be to, gavo du titulus ir pasižymėjo negirdėtu narsumu dviejuose karuose, kurie vyko tarp genčių. Todėl, nors dar ir jaunas, Okonkvas teisėtai buvo laikomas vienu iš didžiausių savo genties vyrų. Žmonės gerbia senatvę, bet lenkia galvas prieš asmeninius

gebėjimus. Seni žmonės sako: jei vaikas pats nusiplauna rankas, jis nusipelno teisę valgyti drauge su valdovais. Okonkvas, be abejo, pats nusiplovė rankas ir gavo teisę valgyti drauge su valdovais ir vyresniaisiais. Štai kodėl jam buvo pavesta rūpintis berniuku, kurį gretima gentis, norėdama išvengti karo ir kraujo praliejimo, paaukojo Umuofijai. Nelaimingasis berniukas buvo vardu Ikemefuna.

¹ Tai ženklas, kad jis turi ozo titulą, aukščiausią gentyje. (Visos pastabos – Sauliaus Repečkos.)

² Dioskorėjų šakniastiebiai.

³ Medinis būgnas.

⁴ Perkusinis puodas.

⁵ Varpo formos gongas.

⁶ Upių ir upelių dievybė.